

УДК 368.5

*Н.М. Рубцова к.е.н., доцент
кафедри фінанси, банківська справа та страхування
Н.Ю. Захарова к.е.н., доцент
кафедри фінанси, банківська справа та страхування
Таврійський державний агротехнологічний університет*

ОСОБЛИВОСТІ СТРАХУВАННЯ МАЙБУТНЬОГО УРОЖАЮ ЗЕРНОВИХ КУЛЬТУР ЗА ПРОГРАМОЮ ФОРВАРДНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ

Анотація. Вивчено порядок укладання форвардних контрактів на поставку зерна майбутнього урожаю. Охарактеризовані компанії, які здійснюють форвардні закупівлі майбутнього врожаю сільськогосподарських культур. Визначено перелік страхових компаній, які мають ліцензію на страхування сільськогосподарської продукції. Наведені основні умови договорів страхування посівів й майбутнього урожаю сільськогосподарських культур та здійснено приклад розрахунків за основними показниками. Представлено схему укладання договорів агрострахування за умовами форвардного контракту без / з державною підтримкою.

Ключові слова: сільськогосподарське виробництво, форвардний контракт, агрострахування, страхові компанії, договір страхування, стандартні страхові продукти, державна підтримка.

JEL code classification G22, Q 14

*Rubtsova N.M., PhD, ass. prof.
Zakharova N. Ju. PhD, ass. prof.
Tavria state agrotechnological university*

FEATURES OF FUTURE INCREASING GRAIN CULTURES INSURANCE BY THE FORWARDING PURCHASE PROGRAM

Abstract. It has been determined that the state has developed a number of programs for the development of agriculture, in particular a forward-looking program of state support for agricultural producers, to ensure the food security of our country. Characterized companies that carry forward purchases of future crops. The order of conclusion of forward contracts for the supply of grain of the future harvest is explored. It was established that when entering into forward contracts for the supply of grain of the future harvest, the acquisition of a comprehensive insurance contract for future crop yields is a prerequisite. The list of insurance companies, which have a license for agricultural products insurance and actively work in the insurance market, is determined. The basic indexes of insurance, connected with the state programs of financing of the agricultural producers are analyzed. The basic conditions of contracts of insurance of crops and the future crop of crops are given and an example of calculations according to the main indicators is made. The main provisions of the draft Law of Ukraine "On state support for agricultural insurance" are considered, which provides for an adjusted mechanism for subsidies to reduce insurance premiums to agricultural producers in the conclusion of a contract of agricultural insurance. The scheme (procedure) of conclusion of insurance contracts of agricultural crops under conditions of a forward contract without / with state support is presented. The choice of the optimal insurance contract at the conclusion of a forward contract is made.

Keywords: agricultural production, forward contract, agri-insurance, insurance companies, insurance contract, standard insurance products, state support.

Постановка проблеми. Україна на сьогодні є аграрною державою, а сільськогосподарське виробництво – галузь, яка створює близько 17% ВВП країни. Але, на відміну від інших галузей виробництва, сільське господарство, зокрема рослинництво, відноситься до сезонних виробництв з чітко вираженою технологічною

послідовністю робіт, до складу яких входить обробіток ґрунту, внесення добрив, посів сільськогосподарських культур, догляд за рослинами, збирання урожаю тощо. Це потребує вкладення чималих грошових коштів, які не завжди в достатній кількості є у агро-виробників на початок сезонних робіт. Отже, через свою ризикованість та інші об'єктивні

причини, сільське господарство дуже часто потребує державної підтримки.

Для забезпечення продовольчої безпеки нашої країни держава розробила ряд програм, що сприяють розвитку сільського господарства, зокрема форвардну програму державної підтримки сільгоспвиробників. Агровиробники тільки зараз починають розуміти усі переваги функціонування державної програми форвардних закупівель зерна, однак поряд з цим стикаються і з певними труднощами, зокрема нерозумінням необхідності укладання договорів страхування майбутнього урожаю зерна, що є однією з необхідних умов форварду.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наукові нароби в зазначеній сфері останнім часом суттєво активізувалися серед вітчизняних науковців. Вагомими в цьому питанні є дослідження М. Александрової, Н. Герасименко, О. Гудзя, О. Залетова, Р. Колібаби, І. Фисун, Р. Шинкаренка, А. Шолойко, В. Якубовича. Проте існує ще багато спірних моментів щодо удосконалення системи агрострахування та підтримки даного сектору економіки з боку держави, які потребують негайного вирішення.

Цілі статті. Метою статті є вивчення особливостей укладання договорів страхування майбутнього урожаю зернових культур за програмою форвардних закупівель та розробка пропозицій щодо оптимізації їх вартості за допомогою державної підтримки.

Виклад основного матеріалу дослідження. На сьогодні кількість програм державної підтримки сільського господарства в Україні досить обмежена з причин недостатнього їх фінансування, хоча й демонструється тенденція до його зростання. Так, у держбюджеті-2018 на фінансування витрат Міністерства аграрної політики, у тому числі витрат на держпідтримку сільгосптоваровиробників, передбачено більше **14,1 млрд грн. (1,43% від загальних видатків Держбюджету-2018), тоді як у 2017 р.** на ці потреби було виділено майже 9,5 млн грн. **(1,13% від загальних видатків Держбюджету-2017).** [1, 2]

Поряд з державною підтримкою тваринництва у 2018 році, однією з основних державних програм підтримки підприємств

АПК, яка діє з 2008 року, є державні форвардні закупівлі зерна.

Форвардні закупівлі здійснюються відповідно до Цивільного кодексу України, Законів України «Про державну підтримку сільського господарства України» [3] і «Про зерно та ринок зерна в Україні» [4], а їх проведення регулюється постановою КМУ «Про запровадження державних форвардних закупівель зерна» №736 від 16 травня 2007 року. [5] Форвардні закупівлі передбачають придбання товару на організованому аграрному ринку для потреб державного інтервенційного фонду у визначений час та на визначених умовах у майбутньому, з фіксацією цін такого придбання під час укладення форвардного біржового контракту. [6]

На сьогодні головними представниками, які здійснюють укладання такого роду контрактів щодо форвардних закупівель зерна майбутнього урожаю у правовому полі є ПАТ «Державна продовольчо-зернова корпорація України» та ПАТ «Аграрний фонд».

Публічне акціонерне товариство «Аграрний фонд» – один з провідних операторів аграрного сектору України. Підприємство засноване у квітні 2013 року, згідно з постановою КМУ «Про утворення публічного акціонерного товариства «Аграрний фонд» №364 від 22.04.2013 р. Від Державної спеціальної бюджетної установи «Аграрний фонд» ПАТ «Аграрний фонд» набув функції форвардних закупівель зернових. Власником 100 % акцій ПАТ «Аграрний фонд» є держава в особі Міністерства аграрної політики та продовольства України. [8]

За форвардними програмами ПАТ «Аграрний фонд» закуповує зерно і реалізовує борошно, зокрема протягом 2017 року було реалізовано 616,1 тис. тон зерна та вироблено 252,5 тис. тон борошна.

Також з метою збільшення підтримки вітчизняних сільгоспвиробників в 2017 році ПАТ «Аграрний фонд» розпочав продаж мінеральних добрив. В минулому році Товариство закупило 245,4 тис. тон мінеральних добрив загальною вартістю 1,88 млрд. грн., з яких поставлено сільгоспвиробникам 61,3 тис. тон. [8]

Публічне акціонерне товариство «Державна продовольчо-зернова корпорація України» – національний оператор зернового

ринку України, лідер у сфері зберігання, переробки, перевалки та експорту зернових. Створена в 2010 році ПАТ «ДПЗКУ» є найпотужнішою державною вертикально-інтегрованою компанією в аграрному секторі економіки України. Корпорації належить 10% сертифікованих елеваторних потужностей України. Переробні підприємства корпорації здатні задовольнити до 10% потреб внутрішнього ринку України у борошні, крупах та комбікормах. На сьогодні «ДПЗКУ» є активним і висококонкурентним учасником зернового ринку, стабільним партнером сільгоспвиробників, надійним постачальником зерна і продовольства іноземним контрагентам. [7]

З 12.02.2018 р. ПАТ «Державна продовольчо-зернова корпорація України» розпочала програму закупівель озимих та ярих зернових культур пшениці, ячменю, кукурудзи та вівса майбутнього урожаю 2018 р. **З метою підтримки вітчизняних сільгоспвиробників, в рамках весняного форварду планується проавансувати їх на суму майже 1,5 млрд. грн.**

Безпосереднє виконання всіх етапів закупівель державна корпорація здійснює через свої регіональні відділи. Реалізація даної програми проводиться в два етапи.

Протягом першого етапу сільгоспвиробникам потрібно подати до регіональних відділень ДПЗКУ заявки на участь у програмі, сформувати необхідний пакет документів та укласти договори поставки в центральному офісі корпорації. Після підписання договору на поточний рахунок сільгоспвиробника перераховується попередня оплата в розмірі 3 000 гривень за 1 тону. Вартість коштів не буде перевищувати 11% річних.

Другий етап форвардної програми передбачає поставку зерна сільгоспвиробниками в кількості та якості згідно умов договору на філії держкорпорації, а також остаточний розрахунок у вигляді другого траншу.

Форвардний контракт за своєю природою пов'язаний з досить великими ризиками, які супроводжують обидві сторони – як покупця (ПАТ «Аграрний фонд» / ПАТ «ДПЗКУ»), так і постачальника (сільськогосподарське підприємство). Адже купується те, чого ще фактично немає, і ризики пов'язані як з тим, чи буде зібрано майбутній урожай, так і з тим, скільки він буде коштувати.

Перелік страхових компаній, які мають ліцензію на страхування сільськогосподарської продукції та активно працюють на страховому ринку України наведені в таблиці 1.

Таблиця 1

Перелік страхових компаній, які активно працюють на ринку агро-страхування України

Страхові компанії, які є членами АСП		ПрАТ СК «Брокбізнес»; ПрАТ СК «Страхові гарантії»; ПрАТ «Українська аграрно-Страхова компанія»; ПрАТ СК «Альфа Страхування»; ТДВ СК «Агрополіс»
Страхові компанії, що співпрацюють з	ПАТ «Аграрний фонд»	ПрАТ «УАСК АСКА»; ПрАТ «АСК «ІНГО Україна»; ПрАТ «СК «ПЗУ Україна»; ПрАТ «СК «Універсальна»; ПрАТ «СГ «ТАС»; ПрАТ «СК «Країна»; ТДВ «СК «Гардіан»; ПрАТ «СК «Альфа Страхування»
	ПАТ «ДПЗКУ»	ПрАТ «АСК «ІНГО Україна»; ПрАТ «СК «Універсальна»; ПрАТ «СК «ПЗУ Україна»
Провідні страхові компанії, які були активними учасниками вітчизняного ринку агрострахування в 2017 р.		ПрАТ «СК «АХА Страхування»; ПрАТ «УАСК АСКА»; ПрАТ «СК «АСКО-Донбас північний»; ПрАТ «СК «Брокбізнес»; ТДВ «СК «Гардіан»; ПрАТ «СК «Здорово»*; ПрАТ АСК «ІНГО Україна»; ПрАТ «СК «Країна»; ПрАТ «СК «Оранта-Січ»; ПрАТ «СК «ПЗУ Україна»; ПрАТ «СГ «ТАС»; ПрАТ «Українська аграрно-Страхова компанія»; ПрАТ СК «Універсальна»

Джерело: складено автором

* – анульовано ліцензії на провадження господарської діяльності з надання фінансових послуг (крім професійної діяльності на ринку цінних паперів) відповідно до Розпорядження №253 від 22.02.2018 р.

Проаналізувавши дані табл. 1 відмітимо, що більшість страхових компаній, які активно працюють на ринку агрострахування самостійно, паралельно з цим співпрацюють з Аграрним фондом або ДПЗКУ, або є членами АСП.

Як вже зазначалось, при укладанні форвардних контрактів на поставку зерна май-

бутнього урожаю, обов'язковою умовою є придбання договору комплексного страхування посівів майбутнього урожаю сільськогосподарських культур. Ці договори страхування останнім часом продовжують відігравати значну роль у загальному портфелі агрострахування (табл. 2).

Таблиця 2

Основні показники страхування, пов'язаного з державними програмами фінансування сільськогосподарських виробників, за 2017 р.

Показники	ПАТ «Аграрний фонд»	ДПЗКУ	Інші	Загалом за програмами фінансування	Загалом по Україні
Кількість договорів, од	223	85	1	309	957
- частка у загальній кількості, %	23,3	8,9	0,1	32,3	100,0
Застрахована площа, га	166594	29858	527	196979	657000
- частка у застрахованій площі, %	25,4	4,5	0,1	30,0	100,0
Страхова сума, млн. грн.	2866,28	254,40	9,15	3129,84	5913,00
- частка у загальній страховій сумі, %	48,5	4,3	0,2	52,9	100,0
Страхові премії, млн. грн.	126,1	8,5	0,27	134,9	204,4
- частка у загальному обсязі страхових премій, %	61,7	4,2	0,1	66,0	100,0
Страхові виплати, тис. грн.	381,5	–	–	381,5	7562,8
- частка у загальному обсязі страхових виплат, %	5,0	–	–	5,0	100,0

Джерело: складено автором за даними [9]

Аналіз даних наведених у таблиці 2 свідчить про те, що відбувається наближення показників страхування, пов'язаного з державними програмами фінансування сільськогосподарських виробників, до показників страхування за незалежними договорами, що є ознакою поступового формування реальних ринкових умов страхування. Так, кількість укладених договорів страхування та застрахована площа за програмою форвардних закупівель зерна майбутнього урожаю у 2017 році становить 32,3% та 30% відповідно від загальної кількості і площі за договорами агрострахування. А частка страхової суми і зібраних страхових премій перевищила 50% поріг і за відповідними договорами склала відповідно 52,9% та 66,0% від загальних обсягів даних показників на ринку агрострахування.

За умовами форвардного контракту на поставку зерна майбутнього урожаю восени, сільськогосподарський виробник зобов'язаний укласти договір добровільного страхування посівів сільськогосподарських культур та договір комплексного страхування майбутнього урожаю сільськогосподарських культур. Основні умови вищезазначених договорів, укладених за умовами осінньої кампанії форвардних закупівель майбутнього урожаю озимої пшениці наведені у таблиці 3.

За першим договором страхування посівів на період перезимівлі розмір страхової суми залежить від обсягу застрахованої площі та від вартості планових витрат на посів та вирощування 1 га озимої пшениці. За другим договором страхування майбутнього урожаю озимої пшениці величина страхової суми ро-

зраховується виходячи з таких показників як площа посіву, застрахована урожайність та вартість одиниці урожаю. Розмір франшизи встановлюється стандартний – 30%, і з урахуванням цього, тарифи для озимих культур посіяних в Запорізькій області становлять відповідно 4,7% та 3,2%.

Треба відмітити, що в Україні прийнятий, але так до теперішнього часу і не запрацював Закон України «Про особливості страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою». Основна причина його

статичності – відсутність фінансування з боку держави. За умовами Закону [10] державна підтримка страхування сільськогосподарської продукції полягає у наданні з державного бюджету сільськогосподарським товаровиробникам грошових коштів у вигляді субсидій на відшкодування частини страхового платежу (страхової премії), фактично сплаченого ними за договорами страхування сільськогосподарської продукції.

Таблиця 3

Основні характеристики довір добровільного страхування посівів сільськогосподарських культур та довір комплексного страхування майбутнього урожаю сільськогосподарських культур при укладанні форвардних контрактів на поставку майбутнього урожаю озимої пшениці з ПАТ «ДПЗКУ»

Умови страхування	Характеристика	
	На період перезимівлі	На період весна - літо
1	2	3
Предмет страхування	Майновий інтерес, що не суперечить законодавству України, пов'язаний з володінням, користуванням та розпорядженням посівами сільськогосподарських культур	Майновий інтерес, що не суперечить законодавству України, пов'язаний з володінням, користуванням та розпорядженням майбутнім врожаєм сільськогосподарських культур
Страховий тариф, %	Встановлюється окремо для кожної сільськогосподарської культури та регіону (для озимої пшениці, Запорізька область)	
	4,7	3,2
Франшиза	Безумовна франшиза – 30%	
Страховий випадок	Повна загибель застрахованих посівів озимих с/г культур, внаслідок прямого впливу подій (страхових ризиків). Під повною загибеллю посівів с/г культур розуміється загибель 50% і більше сходів озимих с/г культур на конкретному полі після виходу з зими.	Події, що відбулися, із настанням яких виникає обов'язок Страховика здійснити виплату страхового відшкодування Вигодонабувачу, наслідком яких є неотримання або недоотримання майбутнього урожаю с/г культур і багаторічних насаджень у зв'язку з його повною або частковою загибеллю чи пошкодженням в результаті подій (страхових ризиків).
Страхові ризики	Вимерзання, ожеледь, заморозок льодова кірка, випрівання, вимокання; Суховії; Посуха чи зневоднення на землях, які підлягають примусовому зрошенню; Град, удар блискавки;	Заморозок; Град, буря, ураган, буран, шквал, смерч, удар блискавки, пожежа; Злива, поводь, паводок та повінь, затяжні дощі, вимокання; Сель, лавина, земельний зсув, пилова буря; Посуха, суховій, ґрунтова кірка;

	Землетрус; Лавина, земельний зсуву, сель; Пожежа, крім лісових пожеж; Буря, ураган, буран, злива, повінь;	Зневоднення на землях, які підлягають примусовому зрошенню; Землетрус;
Страхові ризики	Епіфітотійний розвиток хвороб рослин; Епіфітотійне розмноження шкідників рослин; Вторинні хвороби рослин, внаслідок настання перерахованих ризиків; Протиправні дії третіх осіб, що виражаються у крадіжках, хуліганських діях, стосовно рослинницьких насаджень.	Епіфітотійний розвиток хвороб, епіфітотійне розмноження шкідників рослин та хвороби, що стали наслідком несприятливих подій перерахованих вище ризиків; Протиправні дії третіх осіб.
Страхова сума	Розраховується як добуток площі посівів озимих сільськогосподарських культур, прийнятих на страхування, і суми, встановленої в межах планових витрат Страхувальника на посів і вирощування на 1 га посівної площі: $CC = S * VT_{пл}$	Страхова сума визначається як вартість майбутнього врожаю шляхом множення застрахованої врожайності (75% середньої врожайності застрахованої с/г культури за останні 5 років) с/г культури в господарстві Страхувальника на площу посівів культури та вартість метричної одиниці врожаю відповідної с/г продукції: $CC = Ц * S * V_3$
Строки страхування	З моменту укладання форвардного контракту (осінь-зима поточного року) – до 1 травня наступного року.	З моменту укладання форвардного контракту (осінь-зима поточного року) – до 1 вересня наступного року. Відповідальність страховика за даним договором настає не раніше появи сходів і проведення огляду посівів с/г культур.
Збиток, страхове відшкодування	Збиток визначається для кожного поля в розмірі фактично понесених Страхувальником витрат на посів і вирощування застрахованих озимих с/г культур (у 2018 р. – 4000 грн. / га). Величина страхового визначається в розмірі збитку за вирахуванням франшизи.	Розмір страхового відшкодування визначається розміром збитку, зменшеного на розмір франшизи: $CB = (V_3 - V_ф) * S * Ц - ФБ$

З метою виконання даного Закону [10] 15.08.2012 р. була прийнята Постанова КМУ №813 «Про затвердження Порядку та умов надання сільськогосподарським товаровиробникам державної підтримки у страхуванні сільськогосподарських культур шляхом здешевлення страхових платежів премій) і переліку сільськогосподарських культур та видів страхових ризиків (продуктів), на які у 2012 році надається компенсація вартості страхових платежів (премій)» [11], відповідно до якої державна підтримка надається сільськогосподарським товаровиробникам у формі компенсації до 50 % вартості страхового платежу.

Однак, на думку багатьох експертів з агрострахування, дана програма державної підтримки, навіть за умов її функціонування не набула б особливої популярності. Основна причина – одноразова сплата 100% страхових премій та невпевненість сільськогосподарського товаровиробника в отриманні усієї суми субсидій, що належать йому, через деякий час. Порядок перерахування державних субсидій (відшкодування 50% сплачених страхових внесків) створює розрив ліквідності у сільськогосподарських товаровиробників. У найгарячіший посівний період аграріям необхідно знайти 100% суми страхових внесків, а реальна вартість відшкодованих через певний період коштів істотно нижче вартості фінансових ресурсів у період сівби.

На сьогодні до Верховної Ради України подано проект Закону України «Про державну підтримку сільськогосподарського страхування» від 26.04.2017 р. № 6355-1 [12], в якому передбачено скоригований механізм надання субсидій на здешевлення страхових премій агровиробникам при укладанні договору сільськогосподарського страхування. Зокрема, на підставі договору сільськогосподарського страхування страхувальник опла-

чує лише частину страхового платежу, іншу частину на рахунок страховика сплачує держава через новостворену спеціалізовану установу з управління сільськогосподарськими ризиками – Державне агентство сільськогосподарського страхування (Агентство). Порядок укладання договору страхування за умовами форвардного контракту без/з отримання(м) субсидії представлений на рис. 1. Як ми бачимо, при прийнятті Закону України «Про державну підтримку сільськогосподарського страхування» та виділенні коштів на державне субсидування сільськогосподарського страхування, агровиробник отримуватиме більшу суму коштів за форвардним контрактом на величину частини страхових премій, яку Агентство доплатить страховикові.

Отже, підводячи підсумки за проведеними дослідженнями зауважимо, що агровиробник у такі періоди виробництва як сівба та культивування сільськогосподарських культур, потребує вільних коштів, які він в змозі отримати при укладанні форвардного контракту. Однак вартість страхового платежу, що за умовами форвардного контракту, сплачується до акредитованої страхової компанії, зменшує суму коштів, які отримує сільгосппідприємець за укладеним контрактом. В результаті дослідження встановлено, що за умов прийняття нового Закону України «Про державну підтримку сільськогосподарського страхування» агровиробник буде мати можливість зменшити розмір своїх страхових платежів та збільшити обсяг оборотних коштів підприємства й підвищити його ліквідність. У будь-якому випадку останнє слово в цьому питанні залишиться за державою, яка має сприяти розвитку вітчизняного аграрного сектору економіки та створювати відповідні умови для ефективної роботи сільгосптоваровиробників.

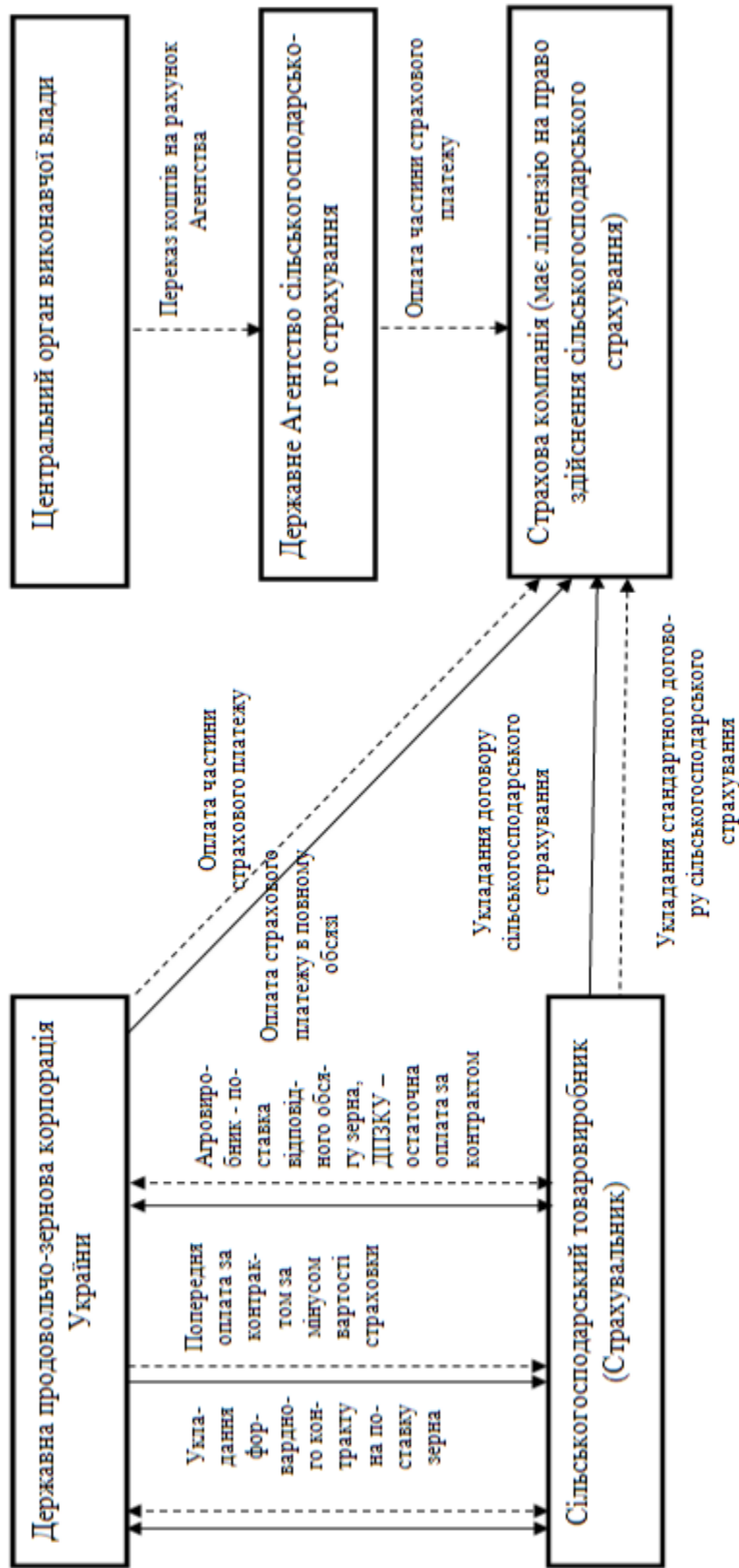

Рис. 1. Порядок укладання договору страхування за умовами форвардного контракту без/з державною підтримкою

Список літератури:

1. Державна підтримка підприємств АПК – 2018 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://balance.ua/news/post/gospodderzhka-APK-2018>
2. Бюджет-2018: главные цифры Украины https://24tv.ua/ru/bjudzhet_2018_osnovnye_rashody_bjudzheta_ukrainy_2018_v_cifrah_n899071
3. Про державну підтримку сільського господарства України: закон України від 24.06.2004 р. № 1877 [Електронний ресурс] / Верховна Рада України // Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1877-15/page3?text=%F4%EE%F0%E2>
4. Про зерно та ринок зерна в Україні: закон України від 04.07.2003 р. № 37-15 [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/37-15>
5. Про запровадження державних форвардних закупівель зерна: постанова КМУ від 16.05.2007 р. № 736 [Електронний ресурс] / Кабінет Міністрів України. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/736-2007-p>
6. Державні форвардні закупівлі зерна: особливості правового регулювання <http://agro-business.com.ua/agro/u-pravovomu-poli/item/1814-derzhavni-forvardni-zakupivli-zerna-osoblyvosti-pravovo-ho-rehuliuвання.html>
7. Офіційний сайт ПАТ «Державна продовольчо-зернова корпорація України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pzcu.gov.ua/ua>
8. Офіційний сайт ПАТ «Аграрний фонд» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://agrofond.gov.ua>
9. IFC представила обзор рынка агрострахования Украины за 2017 андеррайтинговий год [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://forinsurer.com/news/17/11/24/35667>
10. Про особливості страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою: закон України від 09.02.2012 № 4391-VI [Електронний ресурс] / Верховна рада України. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/4391-17>
11. Про затвердження Порядку та умов надання сільськогосподарським товаровиробникам державної підтримки у страхуванні сільськогосподарських культур шляхом здешевлення страхових платежів (премій) і переліку сільськогосподарських культур та видів страхових ризиків (продуктів), на які у 2012 році надається компенсація вартості страхових платежів (премій): постанова КМУ № 813 від 15 серпня 2012 р. [Електронний ресурс] / Кабінет Міністрів України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/813-2012-%D0%BF>
12. Про державну підтримку сільськогосподарського страхування: проект Закону від 26.04.2017 № 6355-1 [Електронний ресурс] / Верховна рада України. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=61709

References

1. Derzhavna pidtrymka pidpriemstv APK – 2018 [Online]. – Retrieved from: <https://balance.ua/news/post/gospodderzhka-APK-2018>
2. Byudzhët-2018: glavnyie tsifryi Ukrainyi https://24tv.ua/ru/bjudzhet_2018_osnovnye_rashody_bjudzheta_ukrainy_2018_v_cifrah_n899071
3. Pro derzhavnu pidtrymku silskoho gospodarstva Ukrainy: zakon Ukrainy vid 24.06.2004 r. № 1877 [Elektronnyi resurs] / Verkhovna Rada Ukrainy // Rezhym dostupu: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1877-15/page3?text=%F4%EE%F0%E2>
4. Pro zerno ta rynek zerna v Ukraini: zakon Ukrainy vid 04.07.2003 r. № 37-15 [Online] / Verkhovna Rada Ukrainy. – Rezhym dostupu: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/37-15>
5. Pro zaprovadzhennia derzhavnykh forvardnykh zakupivel zerna: postanova KМУ vid 16.05.2007 r. № 736 [Elektronnyi resurs] / Kabinet Ministriv Ukrainy. – Rezhym dostupu: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/736-2007-p>
6. Derzhavni forvardni zakupivli zerna: osoblyvosti pravovo-ho rehuliuвання <http://agro-business.com.ua/agro/u-pravovomu-poli/item/1814-derzhavni-forvardni-zakupivli-zerna-osoblyvosti-pravovo-ho-rehuliuвання.html>
7. Ofitsiyni sait PAT «Derzhavna prodovolcho-zernova korporatsiia Ukrainy» [Online]. – Retrieved from: <http://www.pzcu.gov.ua/ua>
8. Ofitsiyni sait PAT «Ahrarnyi fond» [Online]. – Retrieved from: <http://agrofond.gov.ua>
9. IFC predstavila obzor ryinka agrostrahovaniya Ukrainyi za 2017 anderrayingovyy god [Online]. – Retrieved from: <https://forinsurer.com/news/17/11/24/35667>
10. Pro osoblyvosti strakhuvannia silskohospodarskoi produktsii z derzhavnoiu pidtrymkoiu: zakon Ukrainy vid 09.02.2012 № 4391-VI [Elektronnyi resurs] / Verkhovna rada Ukrainy. – Rezhym dostupu: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/4391-17>
11. Pro zatverdzhennia Poriadku ta umov nadannia silskohospodarskym tovarovyrobnykam derzhavnoi pidtrymky u strakhuvanni silskohospodarskykh kultur shliakhom zdeshevlennia strakhovykh platezhiv (premi) i pereliku silskohospodarskykh kultur ta vydiv strakhovykh ryzykiv (produktiv), na yaki u 2012 rotsi nadaetsia kompensatsiia vartosti strakhovykh platezhiv (premi): postanova KМУ № 813 vid 15 serpnia 2012 r. [Elektronnyi resurs] / Kabinet Ministriv Ukrainy. –Rezhym dostupu: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/813-2012-%D0%BF>
12. Pro derzhavnu pidtrymku silskohospodarskoho strakhuvannia: proekt Zakonu vid 26.04.2017 № 6355-1 [Elektronnyi resurs] / Verkhovna rada Ukrainy. – Rezhym dostupu: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=61709